

Panorama West

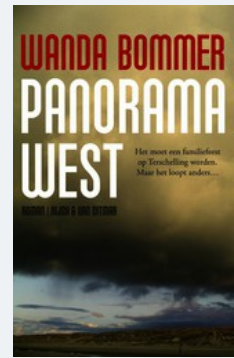

Zwg door Kees van der Pol

Zeker Weten Goed

30 June 2014

✓ Zeker Weten Goed

Auteur	Wanda Bommer
Genre	Psychologische roman
Eerste uitgave	2011
Uitgever	Nijgh & Van Ditmar
Pagina's	347

Flaptekst

Francis heeft beloofd de feestdagen met haar familie op Terschelling door te brengen. Met moeite haalt zij haar nieuwe vriend Martijn over met haar mee te gaan. Het prille liefdespaar moet op het eiland een vakantiehuisje delen met Francis' zus en haar gezin. Het te kleine appartement werkt als een snelkookpan waarin de gemoederen binnen de kortste keren hoog oplopen.

Martijn probeert het hoofd koel te houden terwijl om hem heen oude vetes worden uitgevochten, nieuwe conflicten ontstaan, en een verzwegen gebeurtenis uit het verleden de kop opsteekt.

Eerste zin

Samenvatting

Deel I De wandeling (bezien vanuit Britt)

De personale vertelster Britt maakt op oudejaarsdag een strand/duinwandeling met haar lief Martijn. Ze refereert diverse keren aan het feit dat Martijn hier vroeger ook geweest is met zijn ex-geliefde Francis. Die is inmiddels gestorven. Maar ze baalt ervan dat hij haar nog steeds noemt. De wandeling gaat hun niet gemakkelijk af: ze komen bijvoorbeeld in een soort drijfzand terecht, Britt krijgt een aanval van hyperventilatie en kotst ook over Martijn heen. Britt die nogal eigenwijs is, gaat op een zeker moment na een woordenwisseling alleen verder of terug. Ze komt in een doolhof van terecht, verliest haar laarzen, trapt in een glasscherf die een flinke bloeding veroorzaakt en zakt tenslotte op een donkere plek ineen.

Deel II Juttersbitter

Op dinsdag 26 december 2006 rijdt Martijn Marsman (41 jaar, schrijver en docent schrijfworkshops) met zijn vriendin Francis Cornelisse (28 jaar) vanuit Amsterdam naar Terschelling. Hij heeft haar op 2 september tijdens een workshop schrijven leren kennen en het was liefde en seks op het eerste gezicht. Al tijdens die eerste avond gingen ze met elkaar naar bed en dat was geen vervelende aangelegenheid. Inmiddels heeft hij zijn derde roman gepubliceerd, maar het zijn geen bestsellers, wel mooie boeken volgens de recensies.

Hij ziet er echter erg tegen op om de feestdagen met een voor hem onbekende familie door te brengen: hij kent de

zussen van Francien niet en hij voelt normaal gesproken weinig voor dergelijke uitstapjes. Maar omdat hij gek is op Francis gaat hij toch met haar mee.

Hij heeft een bijzondere tic, als klein kind was hij al verliefd op vrouwen van 28 en dat is altijd zo gebleven.

Wanneer hij in Harlingen komt, ontmoet hij meteen de vader van Francis, Marius Cornelisse, die een gepensioneerd huisarts is. Hij verwijst hem naar een parkeerplaats voor zijn auto en omdat die wat verder weg gelegen is, mist hij de boot. Francis heeft die afvaart wel genomen en Martijn moet wachten op de volgende afvaart. Op de boot maakt hij al kennis met de kruidendrank Juttersbitter, die er stevig inhakt. Hij komt dus veel later aan op het eiland. De ouders van Francis hebben appartementen gehuurd in het complex dat de naam "Panorama West" heet. Er zijn drie appartementen en ze moeten hun appartement delen met de oudste zus van Francis, Gemma, die met Stijn is getrouwd en een zoontje van zes heeft, Ruben. Ze zitten dus met vijf personen in een niet al te groot appartement dat de fraaie naam "Goudsbloem" heeft. Marius en zijn vrouw Sylvia zijn er natuurlijk ook en de jongste zus van Francis Chantal heeft een eigen huisje met haar echtgenoot Milan en hun tweeling Kiko en Reva. Dat levert al de eerste scheve gezichten op, want er zitten gewoon teveel mensen in het appartement. Gemma is bovendien niet de vrolijkste van het stel en de verhouding met haar zus is niet opperbest. Stijn lijkt wat gemakkelijker en met Ruben kan Martijn het wel goed vinden: het is een aardig ventje dat graag allerlei dingen met Martijn wil ondernemen.

Woensdag 27 december 2006

Martijn en Francis worden wakker in het appartementje. Francis vindt het niet leuk wanneer ze als die dagen met elkaar moeten doorbrengen en ze lopen naar de VVV om een eigen appartementje te huren. Dat is er niet, maar wel een hotelkamer. Op het moment dat ze de beslissing willen nemen, staan Marius en Sylvia achter hen. Ze durven dan niet te beslissen, wat voor volwassen mensen wel vreemd is, maar de invloed van de ouders is toch vrij groot. Francis krijgt er ongelooflijk de pest over in en je voelt als lezer dat er gewoon iets aan de hand is met de familie. Het is heus niet allemaal koek en ei. Francien geeft terloops aan dat ze al sinds 1994 (ze was toen 16 jaar) niet meer op het eiland geweest is. Er moet toen iets gebeurd zijn, waardoor er spanningen tussen de zussen moeten zijn opgetreden. Milan, Francis en Martijn geven zich op voor de popquiz die in een lokaal café wordt georganiseerd. Ze weten erg veel van moderne muziek en ze worden met groot overzicht winnaar van de quiz. Milan heeft wel belangstelling voor het andere geslacht, maar Francis weet hem op tijd los te rukken uit de armen van een leuk meisje. Dronken lopen ze met zijn drieën naar huis en onderweg vertelt Milan dat Chantal die de programmavoorbereiding doet van een talkshow de derde roman van Martijn niet goed genoeg vindt om die op televisie te behandelen. Ze zit dicht bij ene Matthijs (van Nieuwkerk van DWDD?). Martijn slaapt die nacht slecht, is voortdurend in de weer en dat wekt de volgende morgen de ergernis van Gemma, die steeds wakker is gemaakt door Martijn.

Op donderdag 28 december heeft Martijn een enorme kater van het drinken van Juttersbitter, de bekende kruidendrank van Terschelling. Hij heeft ook een blauw oog opgelopen door een val en over en weer worden er weer hatelikheden uitgewisseld. Vooral Gemma is vervelend. Maar aan het einde van de dag maakt ze wel eten klaar voor o.a. Francis en Martijn. Ruben blijft vragen of Martijn met hem wil spelen of zwemmen. De kinderen hebben een vogel gevonden die ze in een doos verzorgen, maar zijn vleugel is kapot en het dier zal het niet overleven. Martijn en Francis zullen die avond oppassen en Gemma en Stijn zullen uitgaan. Martijn vindt het nodig om de vogel Grijsie te doden en uit zijn lijden te verlossen. Hij verbergt hem onder een struik. Ze nemen de kans schoon om eindelijk seks te hebben en Francis heeft zeker kwaliteiten op dat gebied. Omdat ze nogal herrie maakt tijdens haar orgasme staat ineens

Ruben in de kamer die vraagt of Martijn pijn lijdt. Maar ook de andere kinderen zijn wakker geworden en Francis gaat de rest van de nacht bij hen in het andere huisje slapen. Martijn kletst nog wat met Gemma, af en toe doet ze sympathiek tegen hem. Hij besluit de volgende morgen aan Ruben te vertellen dat Grijssie weer genezen is en weggevlogen.

Vrijdag 29 december.

Heel vroeg in de ochtend zijn de stappers Milan en Chantal pas aan komen kakken. Een beetje onverantwoord, vindt Francis dat wel. De volgende dag verloopt wel rustig. Ruben vertelt alleen wat hij gezien heeft van Francis en Martijn en Gemma gaat "uit haar panty". Dat kun je toch niet maken: seks waar kleine kinderen getuige van kunnen zijn. Francis zegt dat Gemma jaloers is dat ze het nooit meer doet met Stijn. Maar overdag gaat Gemma nog een keer uit haar panty, deze keer met Stijn. 's Avonds willen Francis, Martijn en Milan naar het optreden van een live band. Er wordt op die bijeenkomst weer enorm gezopen. Tijdens de avond komt er een vlotte kerel naar Francis toe: het is Sil, haar eerste jeugdliefde die ze jaren geleden op Terschelling heeft ontmoet. Hoewel Martijn best jaloers is, blijft ze de hele avond met Sil oude verhalen ophalen. Wanneer ze uiteindelijk laat in de nacht naar het huisje teruggaan, is Milan nergens meer te bekennen. Bij thuiskomst in het huisje zegt Chantal dat hij wel met een sletje zal liggen neuken: ze is boos.

Maar op zaterdag 30 december 2006 blijkt daar toch weer niet zo veel van. Martijn heeft weer eens een kater en als hij wakker wordt, is de zaterdag al ver gevorderd. Chantal doet heel gewoon, maar Francis is veranderd, vindt Martijn. Ze huilt maar en wanneer Martijn ernaar vraagt, zegt ze dat ze niet weer wil terugvallen. Maar even later doet ze weer heel normaal. Martijn begint wel steeds meer te vermoeden dat er iets in de familie speelt. Is Francis soms depressief geweest? Ook Gemma maakt steeds toespelingen op wat er gebeurd zou kunnen zijn. Ze komen 's avonds weer bij elkaar in een restaurant om gezamenlijk te eten. Tijdens het eten komt de jeugdliefde Sil ter sprake. Het komt de sfeer niet helemaal ten goede.

Zondag 31 december 2006

Zoals gebruikelijk maakt de familie Cornelisse op die dag een strandwandeling. Daarna willen ze rond het avondeten gaan borrelen, maar Gemma wil niet mee. Ze vindt dat ze op de kinderen moet passen en eten moet klaarmaken voor de kleintjes. De rest gaat echter allemaal zuipen. Martijn die steeds meer last krijgt van zijn val en ook van Marius in een mitella moet rondlopen, blijft dan bij Gemma. De kinderen Kiko en Reva krijgen om een onbenulligheid ruzie met Ruben en de chagrijnige Gemma stuurt ze weg naar hun eigen huisje. Maar daarvan is de deur dicht (wat ze niet weet) en wanneer Martijn even wil kijken, waar ze zijn, zijn de twee kinderen verdwenen. Hij rent in lichte paniek naar De Walvis, waar de familie zit te borrelen en vertelt dat de kinderen verdwenen zijn. Ze gaan met zijn allen zoeken en Stijn weet ze uiteindelijk te vinden op een plekje in het bos. Als "beloning" krijgt Gemma een dreun in het gezicht van Chantal. De hele avond is er verder ruzie. Gemma spoedt zich van het ene huisje naar het andere om ruzies bij te leggen, maar het lukt niet echt. De stemming is slecht. Ook om twaalf uur wanneer de familie gewend is op een hoog duin naar het vuurwerk te kijken gaat het mis. Wanneer Martijn zijn schoonmoeder Gelukkig Nieuwjaar wil wensen, doet Sylvia erg schamper. Gemma heeft de stemming behoorlijk verziekt.

1 januari 2007

Martijn wordt weer eens wakker met koppijn door zijn kater. Francis lijkt redelijk fris. Ze zijn die nacht met Milan verder gaan stappen en ten slotte op een feestvierende boot beland. Daar is het zuipen nog een tijdje doorgedaan.

Martijn weet zich vrijwel niets te herinneren: stukje bij beetje komt alles terug.

Francis heeft een verrassing voor hem in petto: ze gaan op weg naar een Nieuwjaarsduik, maar die wordt afgelast vanwege het minder goede weer. Dan besluiten ze samen toch naakt in het ijskoude water te hollen. Ze eten vervolgens iets in een eetcafé en daarover is Gemma dan weer woedend. Ze had eten voor iedereen klaargemaakt. Maar het dineren van Francis en Martijn gaat door: wanneer ze ven naar de wc is, denkt hij zijn weggelopen vader in een vreemde man te herkennen. Het is een vervelende jeugdervaring van Martijn: zijn vader is na zoveel jaar huwelijk ineens weggegaan bij zijn moeder en ergens een tweede leg begonnen. Hij heeft al eerder gemerkt dat hij zijn vader ziet in andere mannen. Tijdens hete eten vraagt Martijn aan Francis hoe ze zelf denkt over kinderen, maar ze geeft een ontwijkend antwoord.

Dinsdag 2 januari is de laatste dag op het eiland. Martijn droomt dat hij een dochtertje heeft, dat Emma heet. Hij wordt wakker gemaakt door Francis en opnieuw praten ze over kinderen. Dam komt eindelijk het familiegeheim naar buiten. In de zomer van 1994 heeft Francis (toen nog zestien jaar) Sil ontmoet die meer op haar viel dan op Gemma. Hij had haar in het duin ontmoet, maar helaas was Francis van die ene keer zwanger geworden. Ze had het tegen Gemma verteld die haar mond niet had gehouden tegen haar ouders. Daarna was de beslissing gevallen dat Francis een abortus moest hebben, maar omdat ze zo jong was, had een bevriende huisarts dat voor Marius gedaan. Deze Lodewijk woonde nu op Terschelling en Francis kan zijn bloed wel drinken. Ook was ze na de kerstvakantie van 1994 nooit meer op Terschelling geweest. Sil had haar namelijk in de steek gelaten voor Gemma. Hij had nooit van de abortus geweten. Martijn is verbijsterd. Francis vreest dat ze voorgoed onvruchtbaar is, omdat er na de abortus complicaties waren opgetreden, waarbij ze helse pijn had geleden. Ze heet daarom de pest aan haar ouders en hun vrienden. Ruben ziet dat een hond zich gestort heeft op het vogel lijk van Grijsie, maar Martijn zegt dat het een andere vogel is. Grijsie is immers genezen weggevlogen.

De stemming is helemaal bedorven en Francis' humeur wordt er ook niet beter op. Ze zegt dat de anderen maar moeten gaan en dat zij op het eiland blijft. Martijn gaat inderdaad naar de boot, maar op het allerlaatste moment komt Francis toch aanzetten. Aan boord maakt ze tijdens het eten een vreselijke scène. Ze heeft een glazen pot en daarin zit een bloederig restant van vogeltje Grijsie. Maar ze vertelt de kinderen dat dit eigenlijk hun neefje is dat echter nooit volgroeid is, omdat opa Marius dat heeft voorkomen. Iedereen is uitermate geschokt, Gemma vindt het smakeloos van haar zus en Francis vlucht naar buiten. Martijn gaat haar achterna en ziet dat ze de glazen pot met Grijsie in zee laat vallen. Ze wil de pot nog tegenhouden, maar verliest op die manier haar evenwicht en ook Francis verdwijnt in de ijskoude golven van de Waddenzee. Hoewel Martijn direct hulp roept, snapt hij als eerste dat Francis niet te redden is. De snel varende veerboot laat haar in het donker achter. Het is het einde van een enerverende vakantie met de familie Cornelisse.

Deel III De wandeling (vanuit Martijn)

De ik-verteller Martijn Marsman (44 jaar) maakt op oudejaarsdag een strand/duinwandeling met zijn nieuwe liefde Britt. Ook zij is leerling geweest op zijn schrijfcursus en ook zij is natuurlijk weer 28 jaar.

Martijn onthult aan de lezer dat het lichaam van Francis twee dagen na haar val in het water was aangespoeld. Marius had haar kunnen identificeren. Martijn heeft heel veel moeite gehad om het verdriet van het verlies van Francis te verwerken. Een psycholoog raadt hem aan het verhaal van haar lijden en dood op te schrijven. Dat wordt het verhaal "Juttersbitter" dat het middendeel van het boek vormt. In feite is dat middendeel dus de vierde roman die Martijn Marsman geschreven heeft. Eerst denkt hij nog dat hij Britt het eerste exemplaar zal overhandigen, maar

tijdens de wandeling begint hij er anders over te denken, omdat ze zo eigenwijs doet.

De wandeling gaat hun niet gemakkelijk af: ze komen bijvoorbeeld in een soort drijfzand terecht, Britt krijgt een aanval van hyperventilatie en kotst ook over Martijn heen.

Britt die dus nogal eigenwijs is, gaat op een zeker moment na een woordenwisseling alleen verder of terug. Dat is het einde van het verhaal.

Thematiek

Familiebanden/ familiebetrekkingen

In deze roman is het thema en allerlei motieven heel nauw met elkaar verbonden. Het gaat natuurlijk over de relaties binnen de familie Cornelisse. Wat op het eerste gezicht een aangename familie is die met zijn allen op het eiland Terschelling Oud & Nieuw gaat vieren, is in werkelijkheid een slangenkuil. Martijn kijkt er als buitenstander (die eerst helemaal geen zin heeft om daar de laatste dagen van december door te brengen) vreemd tegen aan. Zijn a.s. zwagers zijn wel geschikte lui (Milan vooral en Stijn zit wat onder de plek) maar al snel blijkt dat de familieleden van Francis een aantal nare karaktereigenschappen hebben. Zo is zijn a.s. schoonvader er de oorzaak van dat hij de boot mist, omdat hij hem waarschijnlijk expres naar een verre parkeerplaats stuurt. Dat maakt zijn intrede in de familie al bijzonder. Gaandeweg de ontwikkelingen gaat Gemma zich steeds onplezieriger gedragen. Nu helpt het al niet dat ze met zijn vijven in een klein appartement huizen, maar Gemma moet en zal steeds haar zin krijgen. Ook tegen de kinderen doet ze niet al te leuk en dat leidt tot conflicten en hatelijke opmerkingen. Maar met haar zoontje Ruben kan Martijn het wel weer aardig vinden. Chantal blijkt ook niet leuk te doen en Milan laat graag zijn handjes uitgaan naar andere vrouwen. Bovendien wordt er onnoemelijk gezopen en vrijwel alle familieleden laten zich daarbij gelden: \"Juttersbitter\" is erg populair. Maar drank maakt soms meer kapot dan je lief is en daardoor vallen er soms harde woorden en klappen. Martijn begint te beseffen dat er in het verleden iets is gebeurd dat in de familie wordt verzwegen. Francis heeft bovendien een jeugdvriendje gehad op Terschelling. Dat heeft betekend dat ze door hem ontmaagd is met vervelende bijwerkingen. De door haar vader opgelegde en door een bevriende huisarts uitgevoerde abortus is dan ook het lang verzwegen familiegeheim.

Motieven

Zussenrelatie

Via het thema van de familiebetrekkingen en het familiegeheim is er een directe relatie te leggen met het motief van de onderlinge relatie tussen zussen. Vooral Gemma (de oudste zus) heeft het nogal eens aan de stok met Francis. Alles moet verlopen zoals Gemma dat wil en ook Francis wil eigenlijk een grote greep op de dingen houden. Bovendien zijn ze in het verleden concurrenten geweest op het gebied van de liefdesrelaties (Sil kiest aanvankelijk voor de jongere Francis) en dat valt voor een oudere zus natuurlijk niet mee. Jaloezie komt dan al snel om de hoek kijken. Dat kun je in het vervolg van je leven niet meer wegpoetsen.

Liefde

Er zijn verschillende liefdesrelaties in het verhaal, die al dan niet (met opzet) verbroken worden.

Abortus

Francis heeft vroeger (op aandringen van haar vader) abortus gepleegd.

Jaloezie

Er is veel rivaliteit en jaloezie tussen sommige familieleden, zoals de zussen die strenden om hetzelfde vriendje.

Vader-dochterrelatie

Francis heeft besloten wraak te nemen op haar familieleden tijdens het Oudejaarsfestival op Terschelling. Ze wil haar vader te kakken zetten bij het laatste etentje op de boot. Daarin slaagt ze natuurlijk wel, maar door haar ongelukkige manoeuvre met de dode vogel komt ze zelf ook midden in een ijsskoude Waddenzee terecht. Einde verhaal, hoewel Martijn er nog een mooie en spannende roman aan overhoudt en door zijn "vriendin" misschien wel gewezen wordt op een nieuwe mogelijkheid, de volgende 26-jarige vrouw (Britt), dient zich weer aan. De geschiedenis lijkt zich te herhalen.

Dood

Francis komt om door een ongeluk.

Familiegeheim

De zwangerschap en abortus van Francis is het familiegeheim.

Heden en verleden

De geschiedenis lijkt zich aan het eind van het boek te herhalen.

Inwijding

O.a. de ontmaagding, maar ook de intreden van Martijn in de familie Cornelisse.

Alcohol

De familie drinkt veel, waardoor er soms vervelende situaties ontstaan (die uit de hand lopen).

Titelverklaring

De familie Cornelisse neemt tijdens de feestdagen van 2006 zijn intrek in het vakantiehuisjescomplex "Panorama West op Terschelling".

Martijn en Francis delen een huisje met Gemma, Stijn en zoon Ruben. Tijdens de korte vakantiebreak loopt het aardig uit de klauw. Een familiegeheim (de illegale abortus van Francis) komt boven water.

Structuur & perspectief

De structuur van deze roman ziet er als volgt uit. Deel I De wandeling (bezien vanuit Britt) 31 december 2009 (blz. 7-32). Deel II Juttersbitter (van 26 december 2006-2 januari 2007) (blz.36-325). Dit deel wordt onderverdeeld in 8 hoofdstukken (elke dag wordt 1 hoofdstuk beschreven). Deel III De wandeling (bezien vanuit Martijn) 31 december 2009 (blz. 329-347)

In deel I vertelt Britt dat ze een wandeling over het strand en door de duinen maakt op Terschelling. Het is drie jaar nadat haar vriend Martijn op het eiland met zijn ex is geweest. Ze raakt verdwaald en Martijn laat haar in de steek. In het middendeel wordt de geschiedenis van de familiebijeenkomst van de Cornelissen beschreven tijdens hun kerstvakantie in 2006. De onderlinge verhoudingen tussen ouders en zussen leiden naar een climax.

In deel III wil de schrijfster laten zien dat er aan één verhaal altijd twee kanten zitten. Ze zet hier de opvatting van Martijn tegenover de visie van Britt in deel I. De wandeling wordt nu vanuit een ander perspectief beschreven. Namelijk vanuit de man Martijn die in de ik-vorm zijn verslag van de wandeling geeft.

Aan het einde van deel III blijkt dat Martijn zijn hele liefdesaffaire met Francis en haar dood beschreven heeft in zijn vierde roman die "Juttersbitter" heet. Dat is dus eigenlijk het middendeel van de roman.

Samenhangend met de structuur zijn er drie vertellers. De roman heeft dus een meervoudig perspectief.

In deel I is Britt de personale vertelster. Zij is de nieuwe vriendin van Martijn en raakt verdwaald op een wandeling op Terschelling.

In deel II is Martijn Marsman, docent schrijfworkshops, 41 jaar de verteller. Hij doet dat ik de ik-vorm in de o.t.t. en hij beschrijft de onderlinge verhoudingen van de familie van zijn vriendin. Dit deel wordt onderverdeeld in een achttal hoofdstukken die alle een datumaanduiding meekrijgen : van dinsdag 26 december 2006 tot en met dinsdag 2 januari 2007.

In deel III is Martijn Marsman opnieuw de ik-verteller. Hij doet dat precies drie jaar na het fatale verblijf op Terschelling. Hij is dan 44 jaar.

Decor

Wanda Bommer geeft heel duidelijk aan hoe de tijdlagen in elkaar steken. Deel I en III spelen zich af op 31 december 2009, precies drie jaar na deel II. In deel II dat dus in 8 hoofdstukken wordt onderverdeeld, wordt het verhaal beschreven van dinsdag 26 december 2006 tot en met dinsdag 2 januari 2007. Elke dag wordt in een nieuw hoofdstuk beschreven en dat wordt boven het hoofdstuk vermeld. Daardoor is alles wat de tijd betreft heel duidelijk te volgen voor de lezer. Uiteindelijk blijkt dit deel de vierde roman van Martijn Marsman te zijn geworden.

In alle delen en tijdlagen speelt het eiland Terschelling een belangrijke rol. Wanda Bommer heeft aangegeven zelf ook vaak op dit Waddeneiland de feestdagen te hebben doorgebracht en in een situatie verkeerd te hebben als de familie Cornelissen.

Stijl

“Panorama West” is een vuistdikke, psychologische roman die echter zo spannend wordt opgebouwd dat je het verhaal uitleest als een thriller. Dat is een knappe prestatie van de jonge schrijfster. De thematiek is aantrekkelijk (een familie die met elkaar overhoop ligt en een familiegeheim dat al jaren is verzwegen). Daarom is de keuze van Martijn Marsman als verteller ook goed. Hij bekijkt de familie van de buitenkant en ziet de vreemde trekken van de diverse familieleden. Hij is er zelf niet mee besmet, dus kan hij een “objectief” oordeel vellen over Chantal, Gemma en Francis. De oplossing van het plot is logisch en niet gezocht.

De beschrijvingen van de meeste passages zijn erg helder en gedetailleerd. Daardoor wordt er misschien wat minder aan de fantasie van de lezer overgelaten (Literatuur is op een zeker moment ook invullen voor de lezer, vind ik zelf) maar er zijn natuurlijk ook grote groepen lezers die deze stijl van vertellen heel prettig vinden. Je wordt aan de hand van de verteller meegenomen door de woeste branding van de familie Cornelissen.

Zelf hou ik er zeker van wanneer een roman een stevig verhaal/plot heeft. Dan kun je als lezer bij Wanda Bommer heel goed terecht. Ook haar tweede roman “Engel” (2009) was plezierig om te lezen, maar ik ben van mening dat ze zich toch weer een wat meer als schrijfster ontwikkeld heeft. Ze schrijft deze keer vanuit het mannelijk perspectief en dat gaat haar beslist goed af.

Daarom is het boek zeker een aanrader voor scholieren van havo en vwo. Het is spannend, niet te ingewikkeld en het boek heeft vlotte dialogen, wat wil je als moderne lezer nog meer.

Vandaar: Literaire waardering: 3 punten. Amusementswaarde: hoog.

Beoordeling

"Panorama West" is een vuistdikke, psychologische roman die echter zo spannend wordt opgebouwd dat je het verhaal uitleest als een thriller. Dat is een knappe prestatie van de jonge schrijfster. De thematiek is aantrekkelijk (een familie die met elkaar overhoop ligt en een familiegeheim dat al jaren is verzwegen) Daarom is de keuze van Martijn Marsman als verteller ook goed. Hij bekijkt de familie van de buitenkant en ziet de vreemde trekken van de diverse familieleden. Hij is er zelf niet mee besmet, dus kan hij een "objectief"oordeel vellen over Chantal, Gemma en Francis. De oplossing van het plot is logisch en niet gezocht.

De beschrijvingen van de meeste passages zijn erg helder en gedetailleerd. Daardoor wordt er misschien wat minder aan de fantasie van de lezer overgelaten (Literatuur is op een zeker moment ook invullen voor de lezer, vind ik zelf) maar er zijn natuurlijk ook grote groepen lezers die deze stijl van vertellen heel prettig vinden. Je wordt aan de hand van de verteller meegenomen door de woeste branding van de familie Cornelissen.

Zelf hou ik er zeker van wanneer een roman een stevig verhaal/plot heeft. Dan kun je als lezer bij Wanda Bommer heel goed terecht. Ook haar tweede roman "Engel" (2009) was plezierig om te lezen, maar ik ben van mening dat ze zich toch weer een wat meer als schrijfster ontwikkeld heeft. Ze schrijft deze keer vanuit het mannelijk perspectief en dat gaat haar beslist goed af.

Daarom is het boek zeker een aanrader voor scholieren van havo en vwo. Het is spannend, niet te ingewikkeld en het boek heeft vlotte dialogen, wat wil je als moderne lezer nog meer.

Vandaar: Literaire waardering: 3 punten. Amusementswaarde: hoog.

Recensies

"Ten slotte zeg ik: van de roman van Bommer wordt je slimmer en niet dommer."

<http://www.wandabommer.nl...age-9.html>

"Wanda Bommer heeft een spannend en broeierig boek geschreven, ook al stelt het uiteindelijke mysterie in dit boek weinig voor."

<http://www.viva.nl/blog/b...-west.html>